

ARAPSKA GRAMATIKA U VREMENU - OD LOGICIZMA DO STRUKTURALIZMA

Mehmed Kico, *Arapaska gramatika u vremenu – od logicizma do strukturalizma*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2013., str. 196.

Jedan od neumornih i veoma vrijednih autora s naših prostora u oblasti lingvistike, književnog prevodilaštva i teorije prevođenja, jeste redoviti profesor *arapskog jezika i književnosti* na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, dr. sc. Mehmed Kico. Nije dugo prošlo od njegove knjige *Arapski jezik u prevođenju između Istoka i Zapada*, (El-Kalem, 2012.) a već se pojavila nova, sa znakovitim naslovom *Arapaska gramatika u vremenu – od logicizma do strukturalizma*, praćenim itekako bogatim znanstvenim sadržajem. Dakako, za djelo ove vrste potrebna su bila mnogobrojna znanja, kako teorijska tako i praktička.

Knjigu koju predstavljamo, pored Uvoda čine još tri poglavlja: *Arapsko islamska misao u povezivanju civilizacija; Gramatičarske škole; Leksikologija i filozofija jezika kao posebni sadržaji*, a na kraju se nalazi *Zaključak*, poslije kojeg slijede sažeci na bosanskom, engleskom i arapskom jeziku, kao i popis korištene obilate literature na nekoliko stranih jezika.

U Uvodu knjige autor nas postupno navodi na razmišljanje o sadržajima koji tek dolaze, ukazujući na osnovne historijske činjenice u srednjovjekovnoj arapskoj gramatičkoj baštini. Tu odsijeva jedno neobično zapažanje da mnogi lingvisti nisu bili Arapi, već Persijanci. Također bivamo upoznati i sa činjenicama da su akteri u području arapske gramatike bili i neki znameniti filozofi, poput Al-Ferabaija ili pak Al-Gazalija, koji su svoj crnoliki trag na hartiji ostavili upravo u ovome naučnom području.

U prvom poglavlju, *Arapsko islamska misao u povezivanju civilizacija*, profesor Kico ukazuje na veoma bitan doprinos arapske jezikoslovne tradicije u povezivanju helenističkih i suvremenih lingvističkih tendencija.

U drugom poglavlju, koje nosi naziv *Gramatičarske škole*, pažnja je

poklonjena gramatičarskim školama, zajedničkim obilježjima, najistaknutijim akterima i njihovim specifičnim naučavanjima. U tim razmatranjima je posebno mjesto namijenjeno pokretima zasebnih škola i okolnostima koje su određivale pravce razvoja arapske nauke o jeziku i naravi njenih naučavanja. Autor tu osvjetljava institucionalni razvoj arapske gramatike, s osvrtom na znamenite pojedince koji su umnogome doprinijeli razvoju arapskog jezika. Pri tome bivaju obrađeni najznačajniji jezični centri arapske jezične nauke u to vrijeme, u Basri, Kufi, Bagdadu i Egiptu. Sve centre koji su okupljali veći broj učesnika arapski kroničari nazivaju *gramatičarskim školama*. "U vezi s tim je zgodno primijetiti da se takvo imenovanje brojnih mjesta okupljanja različito doživljava u osvrtima tradicijskih i izvanjskih posmatrača: Basranski krug je svugdje nazvan gramatičarskom školom, a pregledi autora iz nekih evropskih zemalja, naročito onih koje su imale kolonijalističke dodire s arapskim svijetom, navode i Gramatičarsku školu u Kufi. Razlike proizlaze iz različitih kriterija vrjednovanja". Inače, prvi jezični centar bila je Basra, a ta škola dala je poznate lingviste kao što su: Ad-Du'ali, Al-Hadrami, As-Saqafi, Al-Ma'arri, Ibn Habib i Al-Farahidi. Na njih se, zbog geografske blizine i kulturnog ambijenta, nadovezuje Kufanska škola. Istaknuti predstavnici Kufske škole su Al-Kissa'i i Al-Farra'. Predstavnici svih gramatičkih škola, pogotovo Basranske i Kufske, u bavljenu lingvistikom su polazili od Kur'ana i Predaje Božjeg poslanika Muhammeda a.s. Autor djela ukazuje na njihove specifične sličnosti i različitosti. Na samom kraju poglavlja, nalazi se registar najznačajnijih predstavnika prikazanih škola.

Treće poglavlje knjige ima naslov *Leksikologija i filozofija jezika kao posebni sadržaji*. Na prvi pogled bi čitatelj na osnovu naslova mogao pomisliti da je riječ o tekstu iz analitičke filozofije jezika, koja je dominantna u Bosni i Hercegovini i Srbiji. No, ipak nije riječ o analitičkoj filozofiji, već o jednom kontinentalno tradicionalnom osvrtu na jezik. Autor tu upoznaje čitatelja sa pojmom leksikologije i utjecajem arapske leksikologije na evropsku. Nadalje, u poglavlju ukazuje na doprinos Al-Farabija razvoju filozofije o jeziku. Na kraju poglavlja autor upoređuje De Sosirovo učenje o jezičkom znaku s Al-Farabijevim učenjem.

U *Zaključku* autor sumira zahvaćena pitanja podcrtavajući značaj Al-Farabijevog doprinosa u području arapskih jezičnih znanosti. Tu se osobito naglašava važnost arapske normative gramatike, kao i filozofije jezika u povezivanju tisućljetnih lingvističkih tradicija, počevši od one helenske pa do moderne. Posebnu vrijenost djelu daju sažeci na bosanskom, engleskom i arapskom jeziku, koji, zajedno sa *Bibliografijom* (oko 320 naslova), znanstveno legitimiraju djelo, omogućavajući na taj način da ga rabe i oni koji ne pripadaju južnoslavenskoj jezičnom arealu. Ovaj zadnji uradak profesora Mehmeda Kice može, nesumnjivo, biti od koristi nastavnicima i studentima Orijentalne filologije, Islamskih pedagoških fakulteta, Fakulteta islamskih nauka, kao i svim istraživačima i ljubiteljima arapske i islamske kulturne i jezične baštine.

Iz svih nabrojanih, ali onih mnogobrojnih navedenih razloga, preporučamo djelo na čitanje.

Orhan JAŠIĆ

PRESAĐIVANJE ORGANA U IBRAHIMOVSKIM RELIGIJAMA

Gordana Pelčić, *DONACIJA ORGANA I VJERNICI*, Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci – Katedra za društvene znanosti, Rijeka, 2006., str.111.

Ljudski rod poznaje plemenitost od pamtvijeka, dok put praktičkog otjelovljenja navedene vrline je pomagati nemoćnim i slabim, među koje nerijetko spadaju i bolesni. Dobrota i plemenitost su vrline, koje se međusobno isprepliću i iziskuju osim teoretske i svoju praktičnu manifestaciju, koja se oživotvoruje u moralu. Jedan od načina podučavanja spomenutim vrlinama je pisanje radova i knjiga, koje za cilj imaju upoznati i prosvijetliti široke mase o svakodnevnim moralnim problemima. Suvremeni problem moralnog karaktera koji se svakim danom sve više aktuelizira je presađivanje organa. Doniranje organa je jedan od najpleminitijih činova kojim pojedinac može pokazati svoje visoke moralne

kvalitete ali tome mora predhoditi edukacija i podizanje svijesti šire populacije o značaju transplantacije.

Veći dio moralnih dilema vezanih za transplantaciju organa, posebice dilema religijskog karaktera dolazi od nedovoljne informiranosti. Obzirom na tendencije u modernoj medicini i aktualnost ove teme u opštoj populaciji neophodno je djelo ovakove prirode što više približiti čitateljstvu.

Knjiga koju predstavljamo upravo je te vrste, dočim je oslovljena znakovitim nazivom *Donacija organa i vjernici*, i predstavlja multidisciplinarni uradak načinjen perom i mukotrpnim teorijsko-empirijskim istraživanjima dr. med. Gordane Pelčić.

Znanstveno djelo *Donacija organa i vjernici* se sastoji od pet poglavlja: *Transplantacija; Bioetika; Religijski pogledi na transplantaciju; Mišljenje vjernika PGŽ i članova židovske općine Zagreb o transplantaciji organa* i posljednje *Rasprava i zaključci*. Prva tri poglavlja predstavljaju teorijski, dok posljednja dva poglavlja čine empirijski dio rada. Gordana Pelčić u prvom poglavlju upoznaje čitatelje s relevantnim terminima, poput *transplantacija ex cadavere* (presađivanje organa sa umrlih osoba), ili pak *ksenotrasplantacija* (presađivanje organa sa životinja na ljude), te potom razrađuje povijest transplantacije u svijetu, ne zapostavljajući povijesni razvoj presađivanja organa u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji. U drugom poglavlju obrađuje pojam, povijest i najčešće podjele bioetike. Tu posebice ukazuje na zastupljenu četverovrsnu podjelu bioetike i to na teorijsku, kliničku, kulturalnu i političku bioetiku. Posebno podpoglavlje ovog dijela knjige podcrtava bitnost još jedne vrste bioetike, a to je globalna bioetika. Treće poglavlje teorijskog dijela knjige predstavlja religijski pogled na transplantaciju organa, gdje dr. med. Pelčić izvrsnim religioškim i bioetičkim pristupima deskribira problem presađivanja organa u ibrahimovskim monoteističkim religijama. Zanimljivo je da dr. Pelčić signifikantno mjesto posvećuje islamu, te se istinski potrudila razumjeti pravno i moralno-teološko razumijevanje presađivanja organa kod muslimana (od 1983g. doniranje organa u islamu je dozvoljeno uz posebne odrednice). Stoga nije izostalo pozivanje na znamenitog muslimanskog alima Jusufa el-Karadavija. Slijedeće poglavlje predstavlja početak empirijskog dijela

rada oslovljenog s *Mišljenje vjernika PGŽ i članova židovske općine Zagreb o transplantaciji organa*. Tu su prezentirani podaci dobiveni empirijskim istraživanjem. Anketiranje je izvršeno na uzorku od 735 ispitanika. Najzastupljeniji ispitanici su bili rimokatolici 69.8 %, muslimani sa 6.5 %, potom dolaze Židovi s 5.6 %, pravoslavci s 4,2 %, protestanti s 8.5 %, i naposljetku ateisti s 4.8 %, i svjedoci Jehove s 0.6 %. Nadalje autorica upoznaje čitatelje s rezultatima ankete, te prikazuje veoma korisne podatke za teologe, sociologe, religiologe, bioetičare, ljekare i fekihe. Osobit je jedan detalj koji se odnosi na muslimane i njihovu spremnost darivanja organa. U svezi s tim u stoji: "Obitelj Židova i ateista značajno češće podupiru presađivanje, obitelji muslimana značajno se češće protive, obitelji rimokatolika značajno češće nemaju određenog stava, a protestanti značajno češće ne znaju stav obitelji. - (Gordana Pelčić, *Donacija organa i vjernici*, str. 59.). Posljednje poglavlje u knjizi oslovljeno je s *Rasprava i zaključci*, u kojem autorica sumira dosadašnje dobivene podatke, te daje vlastite zaključke uz obilato znanstveno potkrepljenje rezultate istraživanja. Kao i u prethodnim poglavljima iznosi veoma interesantne, pomalo neočekivane, dobivene rezultate.

Tijekom prikazivanja knjige neophodno je priopćiti nekoliko riječi o autorici. Gordana Pelčić je završila dodiplomski studij na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, gdje je okončala i poslijediplomski magistarski studij, te je upravo ova knjiga plod tog studija. Također je doktorirala na istom Fakultetu. S druge je pak strane, na Katoličkom bogoslovnom fakultetu završila dodiplomski studij, što joj je nesumnjivo omogućilo široke svjetopogled, o čemu svjedoče njeni dosadašnji znanstveni uradci. Knjiga je donekle nesvakidašnja jer sadrži humanističku, društvenu ali i biomedicinsku komponentu, utjelovljenu u izvanrednu cjelinu naslovljenom *Donacija organa i vjernici*. Pohvalno je da se tijekom istraživačkog procesa autorica nije htjela ograničiti samo na jednu religijsku skupinu - koja je dominantna u Republici Hrvatskoj, - nego je skrenula pozornost razumijevanju transplantacijske problematike kod manjinskih religijskih skupina u Republici Hrvatskoj - kao što su muslimani, Židovi, protestanti, svjedoci Jehove, ili pak ateisti. U knjizi se obra-

đuju životna pitanja, o kojima bi svaki čovjek trebao razmisliti. Knjiga može poslužiti studentima i nastavnicima Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu, Islamskih pedagoških fakulteta u Zenici i Bihaću, potom studentima i profesorima medicinskih fakulteta, kao i djelatnicima i gojencima Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Sarajevu. Iz svih navedenih, ali i brojenih ne navedenih razloga; knjigu preporučamo na čitanje našem čitateljstvu.

Orhan JAŠIĆ
Ahida SULJKANOVIĆ-MAHMUTOVIĆ

UVOD U MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO

Fevzi Oessidik, Uvod u međunarodno humanitarno pravo, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu - Crveni polumjesec Katara, Sarajevo, 2011.

Autor djela koje prikazujemo, Dr. Fevzi Oussedik, profesor je na Fakultetu za šerijatsko i pozitivno pravo pri Univerzitetu Katar. Tekst djela *Uvod u međunarodno humanitarno pravo*, solidan je prijevod s arapskog jezika koji je sačinio Bego Hasanović, svršenišnik Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i apsolvant Fakulteta za arapski jezik i književnost na Univerzitetu u Damasku. U prijevod je pretočeno dragocjeno stručno stivo koje pažnju zaslužuje po tome što je nastalo kao odgovor autora na potrebu za usporedbom islamskog prava s međunarodnim humanitarnim pravom, u sklopu koje je trebalo jasno istaknuti šta čemu prethodi.

Djelo je podijeljeno na tri poglavlja koja se dalje granaju u tematska potpoglavlja i Zaključak.

Prvo poglavlje ima naslov *Principi međunarodnog humanitarnog prava i njihova uloga u savremenim oružanim sukobima*, a u njemu autor razmatra historijski razvoj međunarodnog humanitarnog prava. Posebnu pažnju tu privlače osvrt na (sve)četiri ženevske konvencije (od 1864. do 1977. godine) i zapažanje da su sve azijske i evropske civilizacije, oduvijek, na osnovama iskustava o međusobnim